

Potpomognuta komunikacija

**Potrebe deteta sa smetnjama iz
spektra autizma i načini
potpomognute komunikacije**

Deca s autizmom / karakteristike

Ne igraju se igara „glume“; ne učestvuju u grupnim igrama; ne imitiraju druge; ili ne koriste igračke na kreativne načine.

Ne dijele interese ili postignuća s drugima (crteže, igračke).

Znaci socijalnih poteškoća

Ne znaju kako da se povežu s ostalima, igraju, sklapaju prijateljstva.

Negoduju prilikom dodira, ne žele da ih roditelji drže u naručju. Imaju problema s razumijevanjem svojih i tuđih oćećanja.

Uzimaju sve izrečeno doslovno (ne uočavaju humor, ironiju i sarkazam).

Imaju problema kod oćavanja suptilnih znakova i ćitanja govora tijela, u govoru i jeziku. Izbjegavaju kontakt oćima. Ćesto kasno progovore

Znaci poteškoća komunikacije

Teško izražavaju potrebe i želje, ne razumiju jednostavne smjernice, izjave, ili pitanja, koriste jezik nepravilno (gramatićke greške, pogrešne rijeći).

Koriste izraze lica koji ne odražavaju stvari koje govore, malo gestikuliraju. Govore u trećem licu, neobićnim tonom glasa, ćudnim ritmom i naglaskom, ponavljaju iste rijeći i fraze, odgovaraju na pitanja ponavljajući ih.

Ponavljanje istih radnji ili pokreta, stresanje šaka, kao što je pljeskanje, ljuljanje ili okretanje (umirujuće ili samostimulišuće ponašanje).

Slijede strogu rutinu (na primjer insistiraju na određenom putu do škole), imaju poteškoća kod promjena rasporeda ili okoline

Znaci nefleksibilnosti

Prećerano zanimanje za usku temu interesa, često povezanu sa simbolima (memorisanje i izgovaranja činjenica),

Neuobičajena privrženost igračkama ili predmetima, poravnavanje stvari/igračaka ili slaganje u nekom redu, fokusiranje na specifičan dio predmeta, fasciniranost predmetima koji su zaobljeni

Paljenje i gašenje svjetla,
ponavljanje riječi ili zvukova.

Hipersenzitivnost na jedno ili više
čula. Burno reaguju, ili imaju
samostimulišuće ponašanje.

Znaci hipersenzitivnosti

Poravnjavanje igračaka, vrćenje
predmeta, okretanje točkića,
gledanje predmeta u pokretu

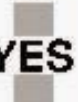

Pljeskanje rukama, ljuljanje naprijed
– nazad, okretanje u krug,
pucketanje prstima, kuckanje po
ušima

PECS

Sistem korišćenja komunikacijskih
sličica

Primjera radi, đeca s
gubitkom sluha koriste
se znakovnim jezikom;
đeca bez vida Brajevim
pismom

Đeca s autizmom služe
se komunikacijskim
sličicama.

 circle	triangle 	square 	rectangle 	change clothes 	fork 	spoon 	plate 	cup 	bowl 	pencil
pencil sharpener 	ruler 	pray 	sleep 	good morning 	good night 	straw 	sit down 	quiet 	wipe mouth 	sneeze
yes 	no 	itchy 	cough 	shirt 	shorts 	trousers 	belt 	medicine 	koosh ball 	play
computer 	penguin 	bears 	dog 	sunny 	raining 	windy 	cold 	hot 	noodles 	cake
biscuit 	chips 	drink 	juice 	rice 	fries 	chocolate 	apple 	fish burger 	eyes 	ears
i see 	i hear 	pink 	grey 	white 	brown 	black 	purple 	blue 	red 	yellow
green 	orange 	ice cream 	eat 	skytrain 	wash hands 	wash 	shower 	swimming 	aeroplane 	shopping
church 	shopping centre 	home 	school 	toilet 	airport 	playground 	car 	bus 	train 	bicycle

ABA

Applied Behavior Analysis se koristi za razvijanje mnogih vještina (kognitivnih, socijalnih, motoričkih).

Koristi se principom nagrađivanja pozitivnog ponašanja.

Kad je poželjno ponašanje praćeno nekom vrstom nagrade, vjerovatnije je da će se ono i ponoviti

TEACCH

Zasniva se na strukturisanoj aktivnosti, jasnoj fizičkoj strukturi koja detetu daje vizuelne granice.

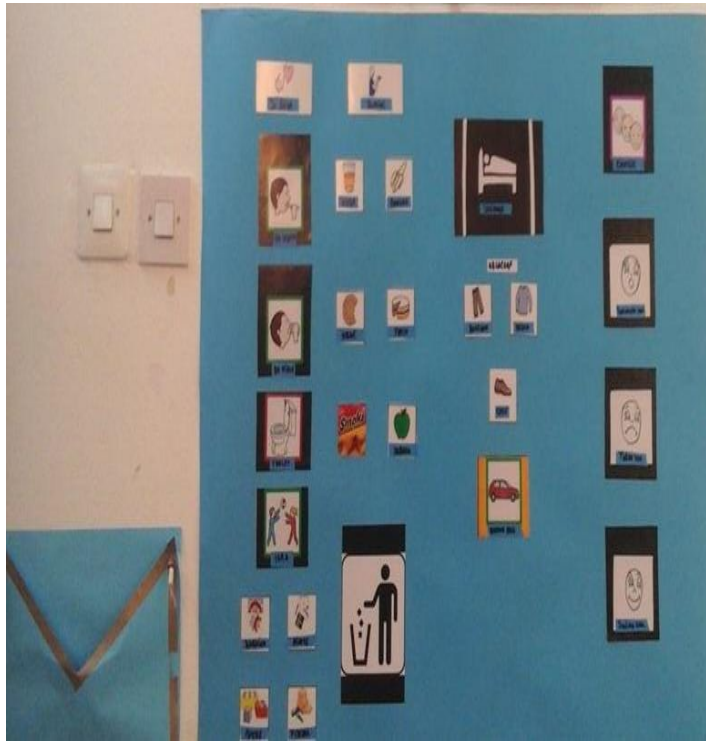
Vizuelna uputstva obezbjeđuju organizaciju i jasnoću

Ukazuju na to što dijete treba da radi i koliko će dugo trajati radnja, kad je aktivnost završena i koja sljedi...

SPEPP (eng. SPELL)

Skraćenica za strukturu, pozitivne pristupe, empatiju, prilagođavanje i povezanost.

To su dnevne rutine, precizni rasporedi dešavanja u toku dana, vizuelna pomagala.

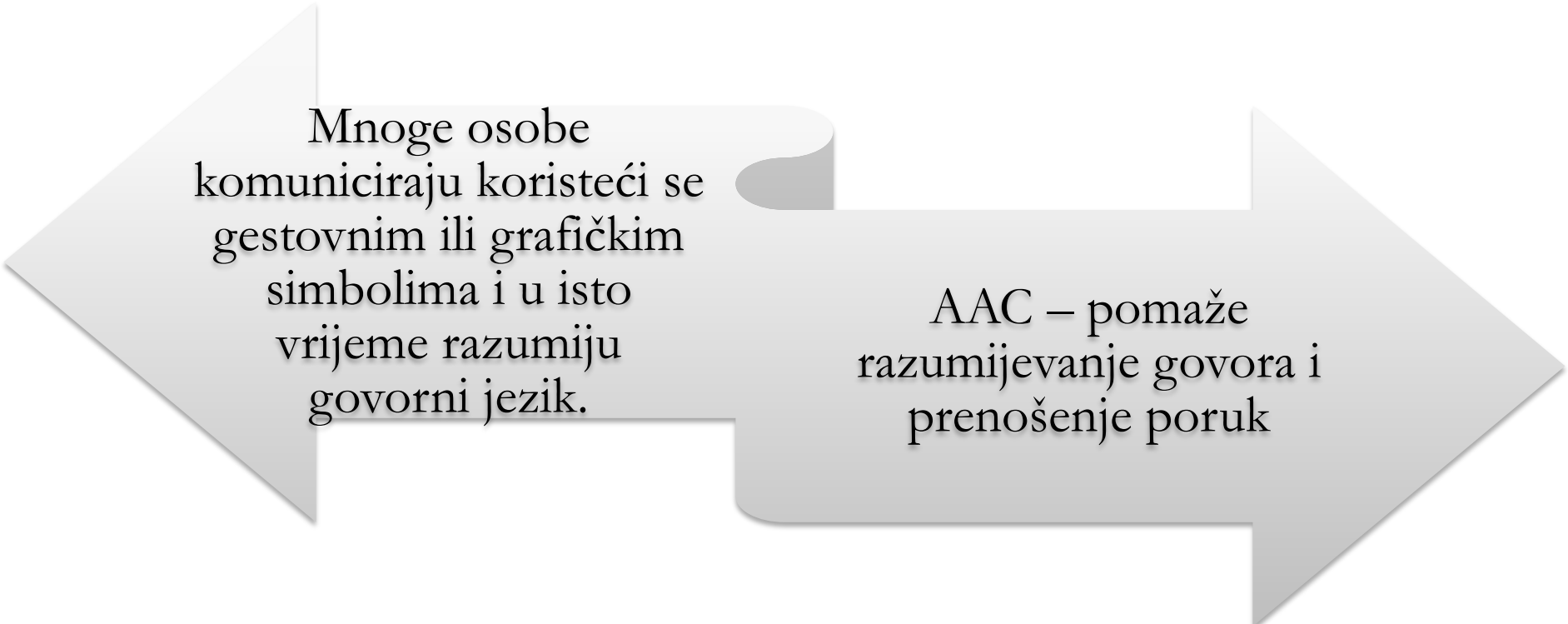
Društvene priče

Đeca s autizmom poučavaju se socijalnim vještinama

Pišu se za određenu situaciju pojedinog učenika/učenice.

Uz pomoć opšte prihvaćenih pravila i uputstava pomažu detetu da se bolje snalazi u socijalnim situacijama.

Augmentativna i alternativna komunikacija - 1

Mnoge osobe komuniciraju koristeći se gestovnim ili grafičkim simbolima i u isto vrijeme razumiju govorni jezik.

AAC – pomaže razumijevanje govora i prenošenje poruk

Augmentativna i alternativna komunikacija - 2

Dva tipa AAC tehnike

Nepotpomognuta komunikacija - uključuje isključivo upotrebu simbola kao što su manualni znakovi, pantomima i gest

Potpomognuta komunikacija – sadrži pomagala kao što su fotografije, crteži, pisma, riječi

**Druga radionica - Dileme iz prakse
i kako potpomognuta
komunikacija može da se koristi**

Komunikacijske table, knjige, trake

Svako dijete ima svoju „komunikacijsku tablu“

Na njoj se grade rečenice kojima se nešto saopštava detetu, ili ono lijepljenjem sličica iskazuje nešto

Tiču se aktivnosti koju želimo da dijete nauči ili za uspostavljanje komunikacije

Dijete traži željeni predmet odlaskom do komunikacijske table; odabere željenu sliku iz niza; dođe do nastavnika/ce i preda sliku.

Komunikacijsku tablu možete napraviti od različitih materijala (tabla za poruke, fascikla, plastična tabla i sl.)

Može biti u formi table na koju se čičak-trakom lijepe fotografije (ili simboli), može biti plasticifirana detetova sveska i sl.

Rasporedi

Nastavnik/Nastavnica mora imati, pored datog rasporeda časova, raspored planiranih dnevnih i neđeljnih aktivnosti u skladu s planom i programom, kako bi efektivno podučavao učenike s autizmom.

Postoje dva tipa rasporeda koji se koriste istovremeno u učionici. Prvi tip je generalni raspored. Drugi tip je individualni plan za učenike.

Opšti plan ili raspored uključuje dnevne aktivnosti. Može da posluži kao neđeljni raspored, osim danima kada su planirani izleti i posebni događaji. Postavljen je na vidnom mjestu u učionici da ga svi mogu koristiti.

Kako bi se pomoglo djetetu da shvati što treba da radi u toku aktivnosti iz opšteg plana, koristi se jasan i dosljedan - individualni raspored.

Dijete prati svoj raspored gledajući slike koje označavaju radnu aktivnost. Posljednja slika u svakom redu predstavlja nagradu ili potkrepljenje u vidu igre ili igračke koju voli.

Pri promjeni niza rasporeda ili slikovitih prikaza ponašanja može se ukloniti ili prekrižiti određena slika ili simbol, a na njegovo mjesto staviti drugi.

Strukture

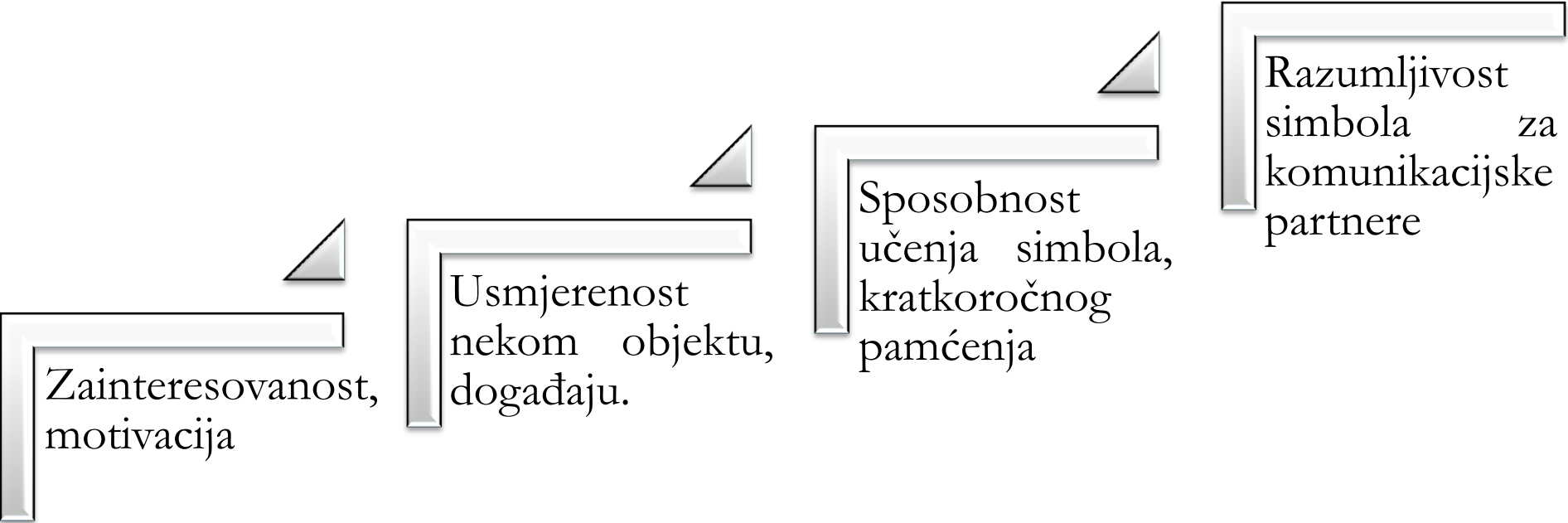
Strukturalno učenje: Za dijete pravimo rasporede, očekivanja su konkretna i jasna, informacije i instrukcije predstavljene vizuelnim putem.

Organizujemo i označavamo stvari, materijal, predmete, prostor.
Jasno su označeni ili poređani.
Nastavne jedinice osmišljavamo tako da detetu daju sigurnost, smirenost, predvidljivost, ukazujući na disciplinovan način što se od njega očekuje.

Strukturisanjem okruženja pružaju se vizuelni znaci koji umanjuju remećenje pažnje i pomažu učeniku/učenici da shvati pravila, organizaciju prostora, orijentiše se u kretanju.

Poželjno je imati prostor za slobodne aktivnosti, radionice, prostor za vještine samopomoći i individualno učenje.
Na ovaj način dijete kontroliše svoje ponašanje i ***prihvata društvena pravila.***

Bitno za komunikaciju

Zainteresovanost,
motivacija

Usmjerenost
nekom objektu,
događaju.

Sposobnost
učenja simbola,
kratkoročnog
pamćenja

Razumljivost
simbola za
komunikacijske
partnere

Preporuke

Prilagođen način interakcije

Jasne instrukcije, jednostavan jezik

Davanje vremena da bi se dobio odgovor

Rad u malim koracima

Davanje povratne informacije

Alternativni način komunikacije

Organizovana struktura vremena i prostora

Saradnja roditelja i kadra

Oblast: Društveni kontakt (govor i komunikacija)

Karakteristike djeteta i dileme nastavnika

Kako socijalizovati dijete

Odsustvo govora – verbalno ne uspijeva nešto da iskaže

Vrijeme koliko boravi u školi.

Prijedlog

Napravite fotografije ili ilustracije aktivnosti koje se odvijaju u školi. Dijete fotografišite za vrijeme različitih aktivnosti: dok se smije, crta, jede, šutira loptu. Pokažite mu fotografiju na kojoj se vidi što radi, s kim i sl.

Uobičajene aktivnosti djeteta razložite na manje cjeline ili aktivnosti. Nalijepite fotografije/simbole pomoću čička na podlogu, redom kojim se aktivnosti odvijaju tokom dana. Prvo pokažite simbol, a onda uoči same aktivnosti imenujte predmet i/ili aktivnost (slika + imenovanje + aktivnost).

Predstavite tok od dolaska u školu, onoga što ga čeka za cijelu sedmicu, što se dešava konkretnoga dana, određenoga časa. Raspored treba da je vizuelni i može se odnositi na dio dana ili cijeli dan.

Oblast: Učenje, razmišljanje

Karakteristike djeteta i dileme nastavnika

Kolebljivost pažnje

Procjena znanja

Prijedlog

Cio čas predstaviti vizuelnim rasporedom, izdijeliti slikovno i uz pomoć simbola što će se raditi, satom vizuelno predstavite vrijeme trajanja. Smanjite izazivače, stimuluse, detalje, slike, ilustracije, postere, radove oko djeteta i učinjeti prostor jednostavnim. Na školskoj klupi držite samo ono što je potrebno za aktuelni rad.

Za provjeru informacija koristiti komunikacijsku knjigu, vizuelne metode, kompjuter, tablet, telefon, slagalice, šablone. Iskoristiti ukoliko je usredsrijeđeno ka određenoj oblasti, objektu ili nekom njegovom dijelu.

Oblast: Senzorna percepcija

Karakteristike djeteta i dileme nastavnika

Stimulusi u učionici provociraju dijete

Prijedlog

Svoditi ih na minimum. Vizuelnim uputstvom, “društvenom pričom” objasniti djetetu kada se dešava okidač situacija i kako je tada poželjno reagovati.

Oblast: Ponašanje

Karakteristike djeteta i dileme nastavnika

Ponašanje djeteta je ritualno, pokreti stereotipni uz neuobičajene načine korišćenja predmeta i sklonost njima.

Kada se uznemiri dijete ima burne reakcije, agitirano je, negativistično i sl.

Dijete je glasno na času, ustaje iz klupe, uplaši se kad krene ka nastavniku.

Prijedlog

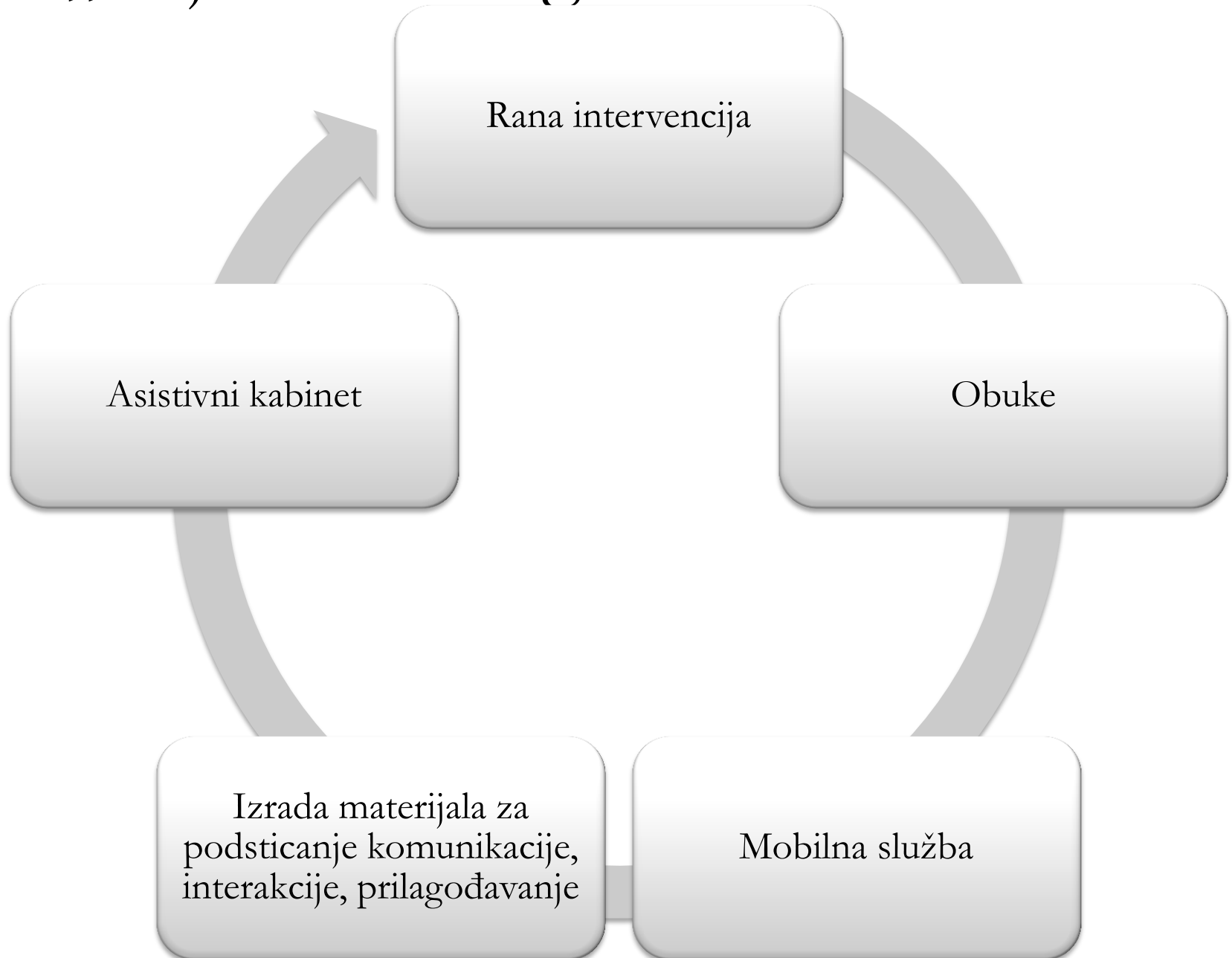
Obezbijedite strukturiran ritam dana oslonjen na rutinu, vizuelno predstavljen.

Vizuelna pomagala iskoristiti pri poučavanju određenih pravila ponašanja za smirivanje i za određene situacije. Prepoznati okidače koji izazivaju nemir i ispoljavanje bijesa. Koristiti „mirni kutak“ – označiti ga, pokazati i reći da je to mjesto đe se ide kada je ljut, bijesan.

Postavite i predstavite jasna socijalna pravila. Nagrade mogu biti: primarna (bombon, keks, čokolada) ili sekundarna (igračka koju voli, pohvala).

Praktična primjena potpomognute komunikacije

RC „1. jun“ - usluge

RC „1. jun“ – usluge potpomognute komunikacije

